

Kulturutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av upphovsrättslagen

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av upphovsrättslagen (RP 92/2018 rd): Ärendet har remitterats till kulturutskottet för betänkande.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringsråd Anna Vuopala, undervisnings- och kulturministeriet
- tillgänglighetsexpert Kirsi Yläne, Biblioteket för synskadade Celia
- speciallärare i yrkesinriktade studier Ulla Ruuskanen, Invalidstiftelsen
- verkställande direktör Valtteri Niiranen, Kopiosto ry
- branschdirektör Mikko Hoikka, Medieförbundet rf
- byråföreståndare Airi Lehtonen, Näkövammaisten Kulttuuripalvelu ry
- organisationschef Markku Möttönen, Synskadades förbund rf
- jurist Mari Wallgren, Sanasto rf
- verksamhetsledare Rauha Maarno, Finlands biblioteksörening rf.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- Utbildningsstyrelsen
- Finlands Journalistförbund rf
- Suomen Kirjailijaliitto r.y.
- Finlands översättar- och tolkförbund rf
- Finlands facklitterära författare rf.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår att upphovsrättslagen ändras. Det ska bli lättare för personer med synnedsättning eller annan läsnedsättning att ta del av verk. Dessutom tillförsäkras det att verksexemplar som framställts i Finland kan röra sig över gränserna och gagna personer med läsnedsättning i andra medlemsstater inom Europeiska unionen samt finnas tillgängliga för i dessa stater etablerade behöriga sammanslutningar som erbjuder service till personer med läsnedsättning.

Betänkande KuUB 7/2018 rd

Genom de föreslagna ändringarna genomförs Europaparlamentets och rådets direktiv om viss tillåten användning av vissa verk och andra alster som skyddas av upphovsrätt och närstående rättigheter till förmån för personer med blindhet, synnedsättning eller annan läsnedsättning nationellt.

Av skriftliga verk, tryckta böcker, notblad eller tillhörande illustrationer får enligt förslaget utan upphovsrättsinnehavarens medgivande framställas ett sådant exemplar som är tillgängligt för personer med synnedsättning eller någon annan läsnedsättning. Enligt förslaget kan verk framställas som till exempel punktskrift, storstil, anpassade e-böcker eller talböcker. Exemplar av verk i tillgängligt format kan även innehålla egenskaper som särskild navigering eller bildtolkning.

Enligt förslaget får behöriga sammanslutningar som erbjuder tjänster som ansluter sig till en funktionsnedsättning eller läsnedsättning av sådana verk som de på laglig väg har tillgång till, framställa exemplar i tillgängligt format och utväxla dessa med andra behöriga sammanslutningar som är etablerade inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. De behöriga sammanslutningarna är enligt förslaget skyldiga att i sin verksamhet säkerställa att exemplaren uteslutande framställs för sådana personers bruk som avses i direktivet.

Framställning av talböcker för personer med synnedsättning tillåts enligt förslaget i större utsträckning än tidigare. I direktivet förutsätts det att alla sammanslutningar som uppfyller villkoren för definitionen av behöriga sammanslutningar får framställa verksexemplar för att användas av personer med synnedsättning och någon annan läsnedsättning. Enligt förslaget kvarstår upphovsmannens rätt till ersättning för talböcker i nuvarande utsträckning när en i Finland etablerad behörig sammanslutning för en person med synnedsättning eller någon annan läsnedsättning framställer ett verksexemplar i ett tillgängligt format, som personen varaktigt får behålla. Enligt förslaget ska behöriga sammanslutningar utforma sina egna förfaranden för att säkerställa att verksexemplar endast framställs för att användas av sådana personer som har rätt till det och inte används på olovliga sätt. Behöriga sammanslutningar ska uppge sina kontaktuppgifter för undervisnings- och kulturministeriet, som förmedlar dem till Europeiska kommissionen.

För andra personer med funktionsnedsättning än personer med synnedsättning eller läsnedsättning får det enligt förslaget framställas exemplar i nuvarande utsträckning.

Bestämmelserna om rätt att framställa verksexemplar i tillgängligt format föreslås vara tvingande.

Lagen avses träda i kraft den 11 oktober 2018.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

Syftet med de föreslagna ändringarna i upphovsrättslagen (404/1961) är att nationellt genomföra det så kallade läsnedsättningsdirektivet (Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2017/1564 om viss tillåten användning av vissa verk och andra alster som skyddas av upphovsrätt och när-

Betänkande KuUB 7/2018 rd

stående rättigheter till förmån för personer med blindhet, synnedsättning eller annan läsnedsättning och om ändring av direktiv 2001/29/EG om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället). Direktivet antogs för att EU skulle kunna ratificera Marrakechfördraget om att underlätta tillgången till publicerade verk för personer med blindhet, synnedsättning eller annan läsnedsättning, som antogs vid Världsorganisationen för den intellektuella äganderätten (Wipo) 2013. Medlemsstaterna ratificerar således inte fördraget själva, utan Europeiska unionen gör det på alla medlemsstaternas vägnar när de har genomfört direktivet nationellt.

Direktivet ligger i linje med förpliktelserna enligt FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (FördrS 27/2016). Enligt konventionen ska konventionsstaterna vidta alla ändamålsenliga åtgärder i enlighet med internationell rätt för att säkerställa att lagar till skydd för immateriella rättigheter inte utgör ett oskäligt eller diskriminerande hinder för tillgång till kulturella produkter för personer med funktionsnedsättning. Till den helhet som nu behandlas hör också den så kallade förordningen om läsnedsättning, (EU) 2017/1563, som antogs för att möjliggöra export, import och utbyte av exemplar av verk i tillgängligt format mellan EU:s medlemsstater och tredjeländer. I lagförslaget föreslås det att upphovsrättslagen ska ändras så att personer med synskada och andra personer med läsnedsättning (nedan personer med läsnedsättning) lättare än i dag ska kunna använda verk på samma villkor som andra personer på det sätt som läsnedsättningsdirektivet förutsätter.

Utskottet konstaterar att det är nödvändigt att nationellt sätta i kraft Marrakechfördraget och genomföra det direktiv som behövs för att ratificera fördraget, eftersom bokmarknaden inte själv producerar ett tillräckligt antal tillgängliga exemplar. För att säkerställa tillgängligheten av ett verk konverteras verket till ett format som gör det möjligt för personer med läsnedsättning att tillgodogöra sig dess innehåll på samma sätt som de som kan se och läsa. Tillgängliga format är bland annat punktskrift, storstil, anpassade e-böcker och talböcker. Exemplar av verk i tillgängligt format kan innehålla egenskaper som särskild navigering eller bildtolkning, beroende på en persons individuella behov. För att underlätta framställningen av verksexemplar i tillgängligt format måste upphovsrätten begränsas så att exemplaren i fråga får framställas utan tillstånd av rättssinnehavaren för ett föreskrivet syfte och under föreskrivna förutsättningar. I ett utlåtande till utskottet bedömer sakkunniga att endast sju procent av världens litteratur finns i ett tillgängligt format. I Finland producerar biblioteket för synskadade Celia cirka en fjärdedel av den allmänna litteratur som publiceras varje år i ett tillgängligt format. Det betyder att största delen av litteraturen också i Finland är i ett format som inte är tillgängligt för personer med läsnedsättning.

Utskottet betonar att frågan om att begränsa upphovsrätten till förmån för personer med läsnedsättning inte är ny. Bestämmelser om möjligheten för dessa personer att få exemplar i tillgängligt format finns i 17 § i den gällande upphovsrättslagen. Bestämmelsen gäller förutom personer med synskada också andra som på grund av funktionshinder eller sjukdom inte kan ta del av verk på sedvanligt sätt. Enligt regeringens proposition förblir de bestämmelser i 17 § i kraft som gäller inskränkning av upphovsrätten för framställning av verksexemplar för andra personer med funktionshinder än sådana personer med synnedsättning som avses i läsnedsättningsdirektivet.

Sammantaget anser kulturutskottet att propositionen behövs och fyller sitt syfte. Utskottet tillstyrker lagförslagen i propositionen, men med följande kommentarer och ändringsförslag.

Betänkande KuUB 7/2018 rd

Rätt för behöriga sammanslutningar att framställa verksexemplar och göra dem tillgängliga för personer med läsnersättning

Den föreslagna ändringen av upphovsrättslagen ger ett större antal aktörer än förut rätt att utan tillstånd av rättsinnehavaren framställa exemplar i tillgängligt format för personer med läsnersättning genom ljudupptagning. Till skillnad från i dag anges dessa aktörer inte längre i lagstiftningen, utan alla som uppfyller definitionen i lagen får framställa sådana exemplar. Dessa aktörer kallas behöriga sammanslutningar. De är inte kommersiella aktörer utan sammanslutningar utan vinstsyfte som erbjuder personer med läsnersättning tjänster inom utbildning eller läsning. Också offentliga institutioner eller icke-vinstdrivande organisationer som tillhandahåller dessa tjänster som en av sina huvudsakliga uppgifter är behöriga sammanslutningar. Det kan till exempel vara fråga om allmänna bibliotek eller läroanstalter med bibliotek.

Enligt den centraliserade modellen i den gällande lagstiftningen har endast de aktörer som nämns i lagstiftningen rätt att framställa exemplar genom ljudupptagning med stöd av begränsningen av upphovsrätten. De sakkunniga menar att denna modell inte fungerar optimalt när det gäller digitala material som uppdateras kontinuerligt. Den föreslagna ändringen gör det till exempel möjligt att i skolor och läroanstalter göra ljudupptagningar för en elev eller studerande med läsnersättning när han eller hon behöver det. Utskottet anser att det är bra att man genom lagändringen får flexibla möjligheter för personer med läsnersättning att få tillgång till litteratur.

I 17 c § i den föreslagna lagen föreskrivs det om behöriga sammanslutningars skyldigheter till skydd för upphovsrättsinnehavarna. Enligt bestämmelsen ska en behörig sammanslutning bland annat tillförsäkra att verksexemplaren tillgängliggörs endast för personer med läsnersättning eller för andra behöriga sammanslutningar. Sammanslutningen ska handla på ett sätt som förebygger olovlig framställning och tillgängliggörande av exemplar i tillgängligt format. En behörig sammanslutning ska på begäran ge personer med läsnersättning samt andra behöriga sammanslutningar och rättsinnehavare uppgifter om de verk den använder, på det sätt som anges närmare i bestämmelsen. En behörig sammanslutning som är etablerad i Finland ska uppge sina kontaktuppgifter till undervisnings- och kulturministeriet, som förmedlar dem till Europeiska kommissionen. Utskottet anser att det är viktigt att man föreskriver i lag om de behöriga sammanslutningarnas skyldigheter. Syftet med dem är att tillförsäkra att möjligheten att använda litterära verk på det sätt som begränsningsbestämmelsen medger tillgängliggörs endast för personer med läsnersättning och att rättsinnehavarens legitima intressen respekteras. Utskottet föreslår att paragrafen klargörs på det sätt som framgår av detaljmotiven.

Tillsyn

Fullgörandet av de behöriga sammanslutningarnas skyldigheter bygger på självreglering. Det föreslås inte någon myndighetstillsyn över dem. I stället uppmuntras rättsinnehavarna och de behöriga sammanslutningarna i propositionen att i samråd utveckla god och lämplig praxis på området för att på bästa möjliga sätt nå direktivets målsättningar.

Vid utfrågningen i utskottet ansågs det nödvändigt att myndigheterna ska utöva tillsyn över att den föreslagna lagen iakttas och att det ska säkerställas tillräckliga rättsmedel för rättsinnehavarna med tanke på eventuella överträdelser.

Betänkande KuUB 7/2018 rd

Enligt uppgift till utskottet hindrar direktivet att man föreskriver om en särskild myndighetstillsyn över fullgörandet av skyldigheterna. I propositionen går regeringen inte in på hur tillsynen ska säkerställas, eftersom direktivet inte förutsätter tillsyn eller påföljder. Utskottet understryker att man i de finansierings- och andra avtal som styr de i lagen avsedda behöriga sammanslutningarnas verksamhet kommer att betona vikten av att skyldigheterna fullgörs.

Utskottet anser att det är viktigt att säkerställa att framställningen, distributionen och användningen av exemplar av verk i tillgängligt format sker i enlighet med lagen. En viktig del av den balans som uppnåtts genom direktivet är de behöriga sammanslutningarnas egna förfaranden för att förhindra missbruk och öka öppenheten och genomskinligheten visavi upphovsmännen och också med tanke på utbytet inom EU och det utbyte av verk som sker utifrån förordningen. Enligt uppgift till utskottet har undervisnings- och kulturministeriet lovat bistå aktörerna för att säkerställa att direktivets syften nås på ett balanserat sätt och så att också rättsinnehavarnas väsentliga intressen beaktas. Utskottet anser att detta är viktigt och understryker att man kommer att ge alla de olika aktörerna information och anvisningar om de nya bestämmelserna på ett tydligt och lättförståeligt sätt.

Rättsinnehavarnas rätt till ersättning

I propositionen föreslås det inte att systemet för ersättningar till rättsinnehavarna ska utvidgas jämfört med i dag. Läsnersättningsdirektivet hindrar inte att ersättning betalas till upphovsmännen men förutsätter det inte heller. Direktivet innehåller ändå vissa begränsningar i rätten att föreskriva om ersättningar. Direktivet medger ersättningssystem när det gäller de användningsändamål som är tillåtna för de behöriga sammanslutningarna. Ersättningssystemen får inte bli ett hinder för direktivets mål att inom EU öka utbudet av skyddade verk och andra skyddade alster i tillgängligt format, och alltför höga krav får inte ställas på de behöriga sammanslutningarna.

Direktivets mål att stärka rättigheterna för personer med läsnersättning för att förbättra deras möjligheter att ta del av litteratur anses i sig vara viktigt. Ett bekymmer har varit att en upphovsman enligt lagförslaget bara har rätt till ersättning av en behörig sammanslutning när ett verksexemplar som framställts genom ljudupptagning varaktigt får behållas av en person med läsnersättning. Ett verk som förmedlats genom en streamningstjänst får inte varaktigt behållas av en person med läsnersättning och ska enligt förslaget därför inte omfattas av ersättningsrätten. Detta motsvarar den gällande regleringen.

Kulturutskottet konstaterar att det nu aktuella lagförslaget riktar sig mot två lika viktiga skyddsintressen: hur kan vi i vår nationella lagstiftning trygga direktivets mål att göra verksexemplar tillgängliga för personer med läsnersättning och samtidigt trygga rättsinnehavarnas legitima intressen. Utskottet understryker att dessa två frågor inte står i strid med varandra utan i princip går att förena.

De sakkunniga sade under utfrågningen att det som gör situationen problematisk är att den tekniska utvecklingen har lett till förändringar i användningen av talböcker i tillgängligt format. Allt färre exemplar skickas till kunderna i form av CD-skivor. På nätet väljer man ofta streamning i stället för nedladdade talböcker. Rättsinnehavarna anser att ersättningssystemet hotar att tappa sin betydelse inom en nära framtid, om den nuvarande rätten till ersättning bibehålls endast i de fall

Betänkande KuUB 7/2018 rd

där personer med läsnedsättning får behålla ett verksexemplar. Under utfrågningen gav de sakkunniga utskottet olika uppskattningar om beräkningen av de kostnader som medför rätt till ersättning.

Enligt de uppgifter utskottet fått har det ändå inte skett några större förändringar i ersättningsrätten. Ersättningarna inbringade ca 150 000—170 000 euro till Sanasto i fjol. Ersättningsbeloppet kommer sannolikt att vara detsamma också i år. Beloppet har minskat efter att Celia av kostnads-skäl i högre grad övergått till streamning. Det betalas ändå ersättning för filer som skickas per e-post eller som kunden kan ladda ner åt sig själv. Fysiska CD-skivor används av personer med de svåraste synskadorna. I budgetpropositionen för 2019 föreslås Celia få ett anslag för köp av nya robotar för att bränna CD-skivor. Det bör således noteras att intäkterna utifrån den nuvarande ersättningsrätten inte helt kommer att försvinna inom loppet av de närmaste åren.

Utskottet hänvisar till de uppgifter som det fått och menar att det inte utan en närmare utredning och analys av varje specifik situation är möjligt att utvidga ersättningsrätten till alla de exemplar som avses i direktivet, såsom punktskriftsexemplar, eller ens till streamning. Också eventuella nya sätt att använda litteratur som den tekniska utvecklingen möjliggör bör beaktas. I detta nu befinner sig de olika läsformerna i ett brytningsskede. Den kommersiella tillgången till verk i olika tillgängligt format ökar. Enligt uppgift till utskottet skulle en utvidgning av ersättningsrätten leda till att aktörer som framställer ett stort antal specialexemplar åläggs nya skyldigheter som är svåra att förutse. Enligt direktivet får medlemsstaterna inte ställa hinder för tillåten användning genom att lägga bördor på berättigade personers möjligheter att få tillgång till verk eller genom alltför stora krav på sådana behöriga sammanslutningar som enligt direktivet får tillhandahålla tjänster för personer med läsnedsättning för att dessa ska bli mer jämlika med andra personer. Kommissionen kommer att bedöma direktivets konsekvenser för rättsinnehavarna 2023. Men utskottet anser ändå att det är nödvändigt att på det nationella planet följa och utvärdera lagens konsekvenser från rättsinnehavarnas synpunkt och vid behov vidta åtgärder för att ändra bestämmelserna om rättsinnehavarnas rätt till ersättning med en teknikneutral modell som mål.*(Utskottets förslag till uttalande)*

DETALJMOTIVERING

17 a §. Framställning och anskaffning av verksexemplar i tillgängligt format. Utskottet föreslår att paragrafens början ändras i överensstämmelse med den nuvarande motsvarande bestämmelsen genom att särskilt nämna person med synskada. Detta är konsekvent med att rätten till ersättning kvarstår oförändrad. Samtidigt undviker man tolkningen att det nuvarande systemet blir snävare.

17 c §. Behöriga sammanslutningars skyldigheter. Under utfrågningen i utskottet fäste de sakkunniga uppmärksamhet vid en motstridighet mellan propositionsmotiven och den föreslagna paragrafen. Enligt motiven gäller skyldigheterna för behöriga sammanslutningar i den föreslagna bestämmelsen alla behöriga sammanslutningar som är etablerade på en medlemsstats territorium, oavsett om de erbjuder sina tjänster till berättigade personer i andra medlemsstater eller till behöriga sammanslutningar som är etablerade i andra medlemsstater. Enligt den föreslagna paragrafen gäller skyldigheterna för behöriga sammanslutningar ändå bara sådana i Finland etablerade

Betänkande KuUB 7/2018 rd

behöriga sammanslutningar som bedriver utbyte av verksexemplar med behöriga sammanslutningar som är etablerade i en stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Enligt uppgift till utskottet gäller skyldigheterna alla behöriga sammanslutningar som på eget initiativ framställer tillåtna exemplar enligt direktivet för berättigade personer eller andra behöriga sammanslutningar. Det betyder att alla sammanslutningar som i Finland tillhandahåller tjänster på eget initiativ omfattas av skyldigheten enligt den föreslagna paragrafen. Om en sammanslutning som uppfyller definitionen på behörig sammanslutning inte på eget initiativ tillhandahåller tjänster för personer med läsnedsättning, uppkommer det inte några skyldigheter enligt paragrafen för sammanslutningen. Utskottet föreslår att ordalydelsen i 1 mom. förtydligas så att det bättre motsvarar sitt syfte.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Kulturutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslaget i proposition RP 92/2018 rd med ändringar. (Utskottets ändringsförslag)

Riksdagen godkänner ett uttalande. (Utskottets förslag till uttalande)

Utskottets ändringsförslag

Lag

om ändring av upphovsrättslagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i upphovsrättslagen (404/1961) 17 §, 45 § 7 mom., 46 § 3 mom., 48 § 4 mom., 49 § 3 mom., 49 a § 3 mom., 50 c § 1 och 3 mom. samt 54 § 1 mom. 1 punkten, sådana de lyder, 17 § i lagarna 821/2005 och 607/2015, 45 § 7 mom., 46 § 3 mom., 49 § 3 mom. och 49 a § 3 mom. i lag 607/2015, 48 § 4 mom. i lag 608/2015 samt 50 c § 1 och 3 mom. och 54 § 1 mom. 1 punkten i lag 821/2005, samt

fogas till lagen nya 17 a—17 d § som följer:

17 §

Tillgängliggörande av verk för personer med funktionshinder

För personer som på grund av funktionsnedsättning eller sjukdom inte kan ta del av verk på sedvanligt sätt får exemplar framställas av utgivna verk på annat sätt än genom upptagning av ljud eller rörlig bild. På sådant sätt framställda exemplar av verk får användas för överföring till ovan avsedda personer på annat sätt än genom utsändning i radio eller television.

Betänkande KuUB 7/2018 rd

Genom förordning av statsrådet föreskrivs om de inrättningar som har rätt att framställa exemplar av utgivna verk på teckenspråk för döva och hörselskadade, vilka inte kan ta del av verk på sedvanligt sätt, för utlåning eller försäljning eller för att användas för överföring på annat sätt än genom utsändning i radio eller television.

Upphovsmannen har rätt till ersättning för ovan i 2 mom. avsedd framställning av exemplar av ett verk till försäljning eller för överföring av ett verk till en person med funktionsnedsättning eller någon annan så att denne varaktigt får behålla ett exemplar av verket.

Bestämmelserna i 1—3 mom. gäller inte framställning av exemplar av verk eller överföring av verk i kommersiellt syfte.

Som villkor för de i 2 avsedda inrättningarna gäller att en i en förordning angiven inrättning inte får eftersträva kommersiell eller ekonomisk vinning, att dess verksamhetsområde innefattar service för personer med funktionsnedsättning och att den har ekonomiska och funktionella förutsättningar att bedriva verksamheten. Genom förordning av statsrådet kan det dessutom utfärdas närmare bestämmelser om vilka tekniska egenskaper de verksexemplar som framställs och de verk som överförs med stöd av 2 mom. ska ha, hur de ska märkas och hur överföringen till allmänheten ska ske.

17 a §

Framställning och anskaffning av verksexemplar i tillgängligt format

En person som har en synskada eller **en person som har** någon annan läsnedsättning, och på grund av detta inte kan läsa eller till väsentliga delar ta del av verk i skriftlig form, tryckta böcker, notblad eller tillhörande illustrationer i samma utsträckning som en person utan en sådan nedsättning (*person med läsnedsättning*), får i enlighet med Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2017/1564 om viss tillåten användning av vissa verk och andra alster som skyddas av upphovsrätt och närstående rättigheter till förmån för personer med blindhet, synnedsättning eller annan läsnedsättning och om ändring av direktiv 2001/29/EG om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället (*direktivet om läsnedsättning*), utan tillstånd från verkets eller det skyddade materialets rättsinnehavare, av ett offentliggjort verk framställa ett exemplar i tillgängligt format för sitt enskilda bruk, om han eller hon har tillgång till verket på laglig väg. Även den som handlar på en sådan persons vägnar får framställa ett exemplar av ett ovan avsett verk i ett för personen tillgängligt format.

Bestämmelser om rätt för en person med läsnedsättning att importera eller på något annat sätt för sitt enskilda bruk skaffa ett exemplar av ett sådant i 1 mom. avsett verk eller annat material i tillgängligt format som en i en annan stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet etablerad behörig sammanslutning har framställt och distribuerat, överfört eller tillgängliggjort för personer med läsnedsättning, eller för andra behöriga sammanslutningar i syfte att användas av personer med läsnedsättning för deras enskilda bruk, finns i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/1563 om gränsöverskridande utbyte mellan unionen och tredjeländer av exemplar i tillgängligt format av vissa verk och andra alster som skyddas av upphovsrätt och närstående rättigheter till förmån för personer med blindhet, synnedsättning eller annan läsnedsättning (*förordningen om läsnedsättning*).

Avvikelse från bestämmelserna i denna paragraf om framställning av exemplar av verk för enskilt bruk för personer med läsnedsättning får inte göras genom avtal.

Betänkande KuUB 7/2018 rd

17 b §

Tillgängliggörande av verk i tillgängligt format för personer med läsnedsättning

Exemplar i tillgängligt format av ett utgivet i 17 a § avsett skriftligt verk eller annat material i grafisk form får framställas av sådana i direktivet om läsnedsättning avsedda i Finland etablerade behöriga sammanslutningar som är

- 1) sammanslutningar utan vinstsyfte som erbjuder personer med läsnedsättning tjänster inom utbildning, lärarutbildning, individuellt anpassad läsning eller inhämtande av information, eller
- 2) offentliga inrättningar eller företag utan vinstsyfte som erbjuder personer med läsnedsättning i 1 punkten avsedda tjänster som en del av sin huvudsakliga verksamhet, sina institutionella skyldigheter eller allmännyttiga uppgifter.

En förutsättning för framställning av ett exemplar i tillgängligt format är dessutom att den behöriga sammanslutningen lagligt förfogar över eller har tillgång till verket.

Endast i 1 mom. avsedda behöriga sammanslutningar får utan tillstånd från verkets eller det skyddade materialets rättsinnehavare tillgängliggöra i tillgängligt format framställda exemplar i Finland eller i någon annan stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet genom distribution, utlåning eller överföring för personer med läsnedsättning för deras enskilda bruk eller för någon annan i 1 mom. avsedd behörig sammanslutning.

I 1 mom. avsedda behöriga sammanslutningar får för användning av personer med läsnedsättning importera eller skaffa sådana i 17 a § avsedda exemplar i tillgängligt format som en i en annan stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet etablerad behörig sammanslutning har distribuerat, överfört eller på något annat sätt tillgängliggjort för personer med läsnedsättning eller för andra behöriga sammanslutningar.

I 1 mom. avsedda behöriga sammanslutningar ska på det sätt som god sed enligt 11 § 2 mom. kräver ange upphovsmannen och den utövande konstnären på de verksexemplar som sammanslutningen med stöd av 1 mom. har framställt.

Avvikelser från bestämmelserna i denna paragraf om framställning av verksexemplar och förmedling av dem till en person med läsnedsättning eller någon annan behörig sammanslutning får inte göras genom avtal.

Upphovsmannen har rätt att få ersättning av den behöriga sammanslutningen, om ett sådant exemplar av ett verk som i enlighet med vad som föreskrivs i 1 mom. framställts genom ljudupptagning i Finland varaktigt får behållas av en person med läsnedsättning.

17 c §

Behöriga sammanslutningars skyldigheter

En behörig sammanslutning som är etablerad i Finland och som bedriver sådan verksamhet som avses i 17 b § 3 eller 4 mom. ~~med sammanslutningar som är etablerade i en stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet~~, ska fastställa sina etablerade förfaranden och iakttä dem i syfte att tillförsäkra att en i direktivet om läsnedsättning (EU) 2017/1564 avsedd sammanslutning

1) tillgängliggör exemplar i tillgängligt format endast för personer med läsnedsättning eller för andra behöriga sammanslutningar,

2) handlar på ett sätt som förebygger olovlig framställning och tillgängliggörande av exemplar i tillgängligt format,

Betänkande KuUB 7/2018 rd

3) handlar omsorgsfullt vid hantering av verk och annat material samt av exemplar av dem i tillgängligt format och bokför hanteringen av verken och materialet av annat slag,

4) har aktuella uppgifter fritt till hands om hur den iakttar de skyldigheter som anges i detta moment.

Bestämmelser om behandling av personuppgifter om personer med läsnedsättning finns i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning) och annanstans i lagstiftningen.

De i 1 mom. avsedda behöriga sammanslutningar som genomför i denna paragraf avsedda åtgärder ska på begäran på ett tillgängligt sätt till personer med läsnedsättning samt till andra behöriga sammanslutningar och rättsinnehavare lämna följande uppgifter:

a) en förteckning över de verk eller det material av annat slag som den har exemplar av i tillgängligt format, samt i vilka format de är tillgängliga,

b) namn på och kontaktuppgifter till de bemyndigade sammanslutningar med vilka den med stöd av 17 b § 3 och 4 mom. har utbytt exemplar i tillgängligt format.

Behöriga sammanslutningar som är etablerade i Finland och som sköter sådana uppgifter som avses i denna paragraf ska uppge namn och kontaktuppgifter till undervisnings- och kulturministeriet, som sörjer för att uppgifterna förmedlas till Europeiska kommissionen.

17 d §

Gränsöverskridande utbyte av exemplar i tillgängligt format

Bestämmelser om rätten för behöriga sammanslutningar att bedriva utbyte av verksexemplar i tillgänglig form med sammanslutningar som motsvarar behöriga sammanslutningar i sådana fördragsslutande stater till Världsorganisationens för den intellektuella äganderätten (Wipo) Marrakechfördrag om att underlätta tillgången till publicerade verk för personer med blindhet, synnedsättning eller annan läsnedsättning från 2013, som inte är medlemsstater i Europeiska unionen, finns i den i 17 a § avsedda förordningen om läsnedsättning (EU) 2017/1573.

45 §

Utövande konstnär

På förfarande som enligt 1—5 mom. kräver den utövande konstnärens samtycke tillämpas 2 § 2—4 mom., 3, 6—9, 11 och 11 a §, 12 § 1—3 mom., 13 a § 2 mom., 14 § 1, 3 och 4 mom., 15, 16 och 16 a—16 e §, 17 § 2 och 4 mom., 17 a §, 17 b § 1—5 mom., 17 c och 17 d §, 19 § 1, 2 och 5 mom., 21, 22 och 25 b—25 d §, 25 f § 2 och 3 mom., 25 g § 1 och 3 mom., 25 h, 25 i, 25 l, 26, 26 a och 26 b §, 27 § 1 och 2 mom. samt 28, 29, 29 a, 41 och 42 §.

Betänkande KuUB 7/2018 rd

46 §

Producent av ljudupptagning

På förfarande som enligt 1 och 2 mom. kräver producentens samtycke tillämpas 2 § 2—4 mom., 6—9 §, 11 § 2—5 mom., 11 a §, 12 § 1—3 mom., 13 a § 2 mom., 14 § 1, 3 och 4 mom., 15, 16, 16 a—16 e och 17 a §, 17 b § 1—5 mom., 17 c och 17 d §, 19 § 1, 2 och 5 mom., 21, 22, 25 b och 25 d §, 25 f § 2 och 3 mom., 25 g § 1 och 3 mom., 25 l, 26, 26 a och 26 b §, 27 § 1 och 2 mom. samt 29 §.

48 §

Radio- och televisionsföretag

På fall som avses i 1 och 2 mom. tillämpas på motsvarande sätt 2 § 2 och 3 mom., 6—8 §, 11 § 2—5 mom., 11 a §, 12 § 1 och 2 mom., 13 a § 2 mom., 14 § 1, 3 och 4 mom., 15, 16, 16 a—16 e och 17 a §, 17 b § 1—4 mom., 17 c och 17 d §, 19 § 1 mom., 21, 22, 25 b och 25 d §, 25 f § 2 och 3 mom., 26 §, 27 § 1 och 2 mom. samt 29 §. På vidareändringar via kabel tillämpas dessutom på motsvarande sätt 25 h § 1 mom. och 25 i § 1 mom., utom när utsändningen har sitt ursprung i en annan stat som hör till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, varvid i stället för nämnda bestämmelser på motsvarande sätt ska tillämpas 25 h § 3 mom.

49 §

Framställare av kataloger och databaser

På arbeten som avses i 1 mom. tillämpas 2 § 2—4 mom., 7—9 §, 11 § 2—5 mom., 12 § 1, 2 och 4 mom., 13 och 13 a §, 14 § 1, 3 och 4 mom., 15, 16, 16 a—16 e, 17, 17 a—17 d och 18 §, 19 § 1, 2 och 5 mom., 22, 25 b—25 d och 25 f—25 i §, 25 j § 4 och 5 mom., 25 l, 26 och 27—29 §. Om ett sådant arbete eller en del av det är föremål för upphovsrätt, får denna rätt göras gällande.

49 a §

Fotograf

På fotografier som avses i denna paragraf tillämpas 2 § 2—4 mom., 3 § 1 och 2 mom., 7—9, 11 och 11 a §, 12 § 1 och 2 mom., 13 och 13 a §, 14 § 1, 3 och 4 mom., 15, 16 och 16 a—16 e §, 17 § 1 mom., 17 a §, 17 b § 1—5 mom., 17 c, 17 d och 18 §, 19 § 1, 2 och 5 mom., 20, 22 och 25 §, 25 a §

Betänkande KuUB 7/2018 rd

1 och 2 mom., 25 b, 25 d, 25 f—25 i, 25 l, 26, 26 a, 26 b, 27—29, 39, 40, 40 c, 41 och 42 §. Om ett fotografi är föremål för upphovsrätt, får denna rätt göras gällande.

50 c §

Användning av verk som skyddats med tekniska åtgärder

Den som lagligen innehar eller har tillgång till ett med effektiva tekniska åtgärder skyddat verk och som med stöd av 14 § 3 mom., 15, 16, 16 a—16 c, 17 eller 17 a—17 d §, 25 d § 2 mom. eller 25 f § 2 mom. har rätt att använda verket ska ha möjlighet att använda verket till den del det är nödvändigt för utnyttjandet av den inskränkning av upphovsrätten som föreskrivs i den bestämmelsen.

Bestämmelserna i 1 och 2 mom. tillämpas inte, med undantag för sådant bruk som sker med stöd av 17 a—17 d §, på ett verk som överförs till allmänheten under överenskomna villkor på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till verket från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer.

54 §

Skiljeförfarande

Vid meningsskiljaktigheter avgörs saken genom skiljeförfarande när det är fråga om

1) ersättning som avses i 17 § 3 mom., 17 b § 7 mom., 18 § 2 mom., 19 § 4 mom. eller i 47 § 2 eller 3 mom.,

Denna lag träder i kraft den 20 .

Sådana exemplar av verk som framställts enligt de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet av denna lag får tillgängliggöras för användning av personer med läsnedsättning eller för åtkomst för andra behöriga sammanslutningar i Finland eller i andra stater inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet i enlighet med vad som föreskrivs i 17 b § 3 mom.

Utskottets förslag till uttalande

Riksdagen förutsätter att regeringen vidtar åtgärder för att ändra lagen så att den blir mer teknikneutral och rättsinnehavarnas rätt till en skälig ersättning för användningen av verk säkerställs så att den bättre motsvarar den faktiska användningen av verken. Regeringen bör noga följa och utvärdera lagens konsekvenser för berättigade personer och rättsinnehavare och lägga fram en utredning om saken för kulturutskottet våren 2021.

Betänkande KuUB 7/2018 rd

Helsingfors 5.10.2018

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Tuomo Puumala cent
vice ordförande Sari Multala saml
medlem Li Andersson vänst
medlem Ritva Elomaa saf
medlem Eeva-Johanna Eloranta sd
medlem Jukka Gustafsson sd
medlem Marisanna Jarva cent
medlem Mikaela Nylander sv
medlem Ulla Parviainen cent
medlem Pekka Puska cent
medlem Sari Sarkomaa saml
medlem Sami Savio saf (delvis)
medlem Jani Toivola gröna
medlem Raija Vahasalo saml
ersättare Hanna-Leena Mattila cent.

Sekreterare var

utskottsråd Marja Lahtinen.